

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

Mait Palts
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
koda@koda.ee
Toom-Kooli 17
10130, Tallinn

Teie 20.02.2023 nr 23-00261

Meie 28.03.2023 nr 1.15-5/2023/1054-2

Euroopa Liidu õigusloomest ja Eesti huvide kaitsmisest Euroopa Liidu otsustusprotsessis

Täname Eesti Kaubandus-Tööstuskoda asjaliku ja konstruktiivse kirja ja ettepanekute eest.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) soov on kujundada Eesti ettevõtetele parim võimalik ettevõtluskeskkond ning seista selle eest ka Euroopa Liidus (EL) ja laiemalt. Juba toimuv rohe- ja digipööre, toimetulek erinevate kriisisituatsioonidega on arusaadavalt pannud kogu ettevõtlussektori suure surve alla – vaja on tõhusalt toime tulla kiirelt kasvava regulatsioonikoormaga ja kohaneda seejuures ka muutustega turul. On oluline, et need muutused toimuksid Eesti ettevõtete vaates võimalikult õiglaselt ja ei tekitaks uusi tõkkeid ettevõtete tegutsemisele EL siseturul.

Oleme EL tasemel juhtinud korduvalt tähelepanu, et ettevõtete regulatiivne koormus on kasvanud märkimisväärselt ja see kujundab ümber majanduse struktuuri ning on ohuks EL majanduse konkurentsivõimele. Lisaks eraldiseisvate ettepanekutega kaasnevale mõjule on oluline märgata ka regulatsioonide kumulatiivset koormust, mistõttu tuleb võtta suund õigusruumi lihtsustamisele ja kasutada põhimõtteid ja digitaalseid vahendeid, mis ettevõtete kindlustunnet suurendaks ja lihtsustaks nõuetega toimetulekut. Seda silmas pidades pakume Euroopa Liidu tasandil välja ka lahendusi, kuidas riik saaks ettevõtjaid üha kasvava andmete esitamise kohustusega toetada ka andmete koosvõime, turvalisuse ja reaalamajanduse arendamise kaudu.

On näha, et komisjon püüab arvestada liikmesriikide ettepanekutega õigusruumi ettevõtetele ja kodanikele lihtsustada, kuid see ei tähenda et ta oma initsiatiiviõigust ei peaks kasutama - siseturgu killustavate arengute puhul on EL algatused üldjuhul siiski põhjendatud ja teenivad ettevõtjate huve. Ühtne EL taseme regulatsioon loob parema ettevõtluskeskkonna, kui 27 erinevat lähenemist. Peame andma parima, et mõjutada EL taseme algatusi hoolimata sellest, et nende arv, komplekssus ja menetlemise kiirus pigem kasvavad, et need võivad olla meile harjumatud ning sekkuvad sageli ka jõulisemalt ettevõtete toimimisse. Parema koostöö ja läbipaistvuse huvigruppide ja ettevõtjate suunal on seda silmas pidades väga oluline.

Pöörame järgnevalt eraldi tähelepanu nii seisukohtade kujundamise kui läbirääkimise faasile ja püüame vastata Teie kirjas toodud tähelepanekutele ja küsimustele.

I ELi algatuste osas Eesti seisukohtade kujundamine

On hea meel tõdeda, et hoolimata väljatoodud kitsaskohtadest, on märgatud ka avaliku sektori pingutusi EL poliitikat kaasavamalt kujundada. See suurendab paratamatult ka kaasnevate päringute hulka huvigruppide suunal ja mõistame, et selles valguses peame fookusesse võtma tõhusamad ja läbipaistvamad kaasamise praktikad. Kirjas on tähelepanu juhitud ka mitmetele headele praktikatele, mis huvigruppidele EL asjadega kaasas püsimise lihtsamaks teeks, nagu näiteks ettepanekute sisu avamine, eestikeelsete tõlgete olemasolu, veebikoosolekute kasutamine. Kõik need praktikad on MKMis ka kasutusel, kuid mõõname, et mitte iga algatuse puhul ja eraldi arvestust me nende kasutussageduse kohta ei pea. Näiteks veebikoosolekud on alles suhteliselt hiljuti kasutusele võetud praktika, mida kindlasti järjest rohkem rakendame. Samuti saame jälgida, et juba heakskiidetud seisukohti ei peaks huvigrupid hakkama avalikest andmebaasidest eraldi otsima, vaid saame need lõplikul kujul huvitatud partneritele edastada. Juhime järgnevalt eraldi tähelepanu mõnele olulisele momendile, mis teenivad huvigruppide parema kaasamise huve.

Parem fookuse seadmine. Ettepanekuid majandusega seotud valdkondade reguleerimiseks on EL tasandil palju ja MKM osaleb kas pea- või kaasvastutajana seisukohtade koostamises enam kui 100 EL eelnõu puhul aastas. Mõistlik on keskenduda nendele eelnõudele või nende osadele, kus meie huvi ja oodatav mõju on teadaolevalt suurim. Sellega seonduvalt juhime tähelepanu Eesti EL poliitika 2023-2025 koostamise protsessile, kuhu on sisse ehitatud ka konsultatsioonid erinevate huvigruppidega. Eesti EL poliitika seab Eestile EL suunalised prioriteedid mitmeks aastaks ning ministriumid lähtuvad sellest oma fookuste seadmisel selle ajaperioodi vältel. Seetõttu julgustame sidusrühmi ja ettevõtjaid julgelt oma ideid selles protsessis esile tooma, et saaksime tähelepanu suunata põhjendatult olulistele algatustele. Mitmetes MKMi valdkondades juba toimuvad regulaarsed konsultatsioonid huvigruppide ja/või erialaliitudega, kus on päevakorras ka EL algatused – saame taolisi kohtumisi teadlikumalt ja läbivamalt kasutada EL teemaliste konsultatsioonide läbiviimiseks, mis tutvustaks EL institutsioonides toimuvate läbirääkimiste üldist seisu ja aitaks vajadusel täpsustada, kus võiks olla Eesti huvide teravik.

Võimalikult varane sekkumine EL asjade kujundamisse. EL asjades seisukohtade kujundamine algab enamasti juba enne seda, kui komisjon seadusandliku algatuse esitab. Nii näiteks koostame olulise mõjuga EL asjades seisukohti ja anname arvamust sisuliselt kaks korda - seda just parema kaasamise huvides ja tulenevalt asjaolust, et varasema sekkumise korral on võimaluste aken ettepanekute mõjutamiseks suurem. Enne iga ametlikku ettepanekut viib komisjon läbi avaliku konsultatsiooni, kus tagasiside andmine on kõigile huvigruppidele avatud. Sageli näemegi, et küsimustiku küsimused on suunatud rohkem huvigruppidele või ettevõtjatele ja mitte niivõrd ministriumi tasemel vastamiseks. Varase seisukoha kujundamiseks küsime siiski ka juba selles faasis huvigruppide arvamust või juhime eraldi tähelepanu võimalusele komisjonile otse tagasisidet anda. Selle heaks näiteks on 2023.a veebruaris toimunud avalik konsultatsioon elektrituru moderniseerimiseks, kus peamiste turuosalistega tagasiside andmiseks tihedas suhtluses olime ja märtsi keskpaigas avaldatud ettepanekuks olime selle tõttu nii ministrium kui turuosaliste poolt paremini valmistunud.

Läbipaistvust suurendavad praktikad. Ministriumitele tehakse komisjoni lõplikud ettepanekud kättesaadavaks samal ajal kui laiemale avalikkusele ning siis peame leidma tasakaalu operatiivse tegutsemise ja põhjaliku analüüsi vahel. Senine kogemus on näidanud, et parem on tegutseda võimalikult operatiivselt. Vastutavale ametnikule antud aeg ettepanekuga tutvumiseks, võimaliku mõju hindamiseks ja arvamust vajavate küsimuste sõelumiseks on piiratud, et anda huvigruppidele rohkem aega arvamuste avaldamiseks. Loomulikult üritame siiski anda parima, et huvigrupid saaksid selles ajaraamis võimalikult hästi läbitöötatud info ja ülevaate, sest hea tagasiside võimaldab läbirääkimisteks paika panna paremad seisukohad ja argumendid. Kasutame MKMis juba seisukohtade kujundamise faasis kaasavaid veebiseminare, kuid teeme seda praegu pigem olulise mõjuga ja laiemat kaasamist vajavate eelnõude puhul. Siinkohal on kindlasti kasu

aegsasti kaardistatud prioriteetidest, et meil oleks ühtsem infoväli kaasamist vajavate eelnõude osas. Murekohana väljatoodud eestikeelse tõlke avaldamise kiirus ei sõltu paraku meist ja võib juhtuda, et meile antud ajaraami arvestades on mõistlik sisendipalve huvigruppidele välja saatma enne tõlgete avaldamist. Seejuures katsume aga alati tähelepanu juhtida, kui arvamuse andmist lihtsustavad eestikeelsed tõlked on kätte saadavad.

Rakendusfaasis loodavad EL asjad. Komisjoni algatuste lõplik mõju ei pruugi selguda määruse või direktiivi heakskiitmisega Brüsselis, kus läbirääkimistulemus võib üldjoontes olla kooskõlas Eesti seisukoha ja huvigruppide arvamusega. Paraku võivad täpsemad mõjud selguda alles siis kui töötatakse välja eelnõu jõustamiseks vajalikud rakendusaktid, sest vastasel korral oleks poliitiliste kokkulepete saavutamine detailsetes küsimustes väga keeruline. Rakendusakte paraku on rohkelt ja üldist EL asjade menetlust ja seal sisalduvat kaasamist sel puhul reeglina ei kohaldatagi. Eriti oluliste rakendusaktide puhul on seisukoht siiski koostatud ja saame rohkem tähelepanu pöörata, millised rakendusaktid detailsemaid seisukohti ja huvigruppide kaasamist vajaksid. Üldjuhul aga rakendub nendel puhkudel kaasamise hea tava, millest püüame lähtuda.

II Eesti seisukohtade kaitsmine EL-i tasandil

Kaasamine läbirääkimiste ajal. Läbirääkimisi ette valmistades saab selgeks, millistes küsimustes võivad olla huvigruppidel väga tugevad või spetsiifilised huvid. Nendel juhtudel ei pruugita läbirääkimiste käigus seisukohti täpsustada enam mitte katusorganisatsiooniga Eestis, vaid kas ettevõtjaga otse või näiteks Eesti ettevõtjaid esindava katusorganisatsiooniga Brüsselis. Viimasel juhul jälgime kas ja kui palju nad Eesti ettevõtete huve esindavad - keda Eestist täpsemalt vastav katusorganisatsioon esindab või ei esinda ja kas katusorganisatsioonis esindatav positsioon vastab Eesti huvidele. See ei pruugi alati nii olla, kuna huvid katusorganisatsioonide sees võivad olla erinevad. Ei ole harvad ka juhud, kus Eesti ettevõtte on tegelikult suurema rahvusvahelise kontserni osa ja me peame rääkime kontserni peakorteri EL teemadele spetsialiseerunud esindajatega ja meid suunatakse ka Eesti tütarettevõtete endi poolt nende juurde. Eeldame, et sel juhul käib Eesti tütarettevõtte kaasamine ja huvide esindamine üldiselt juba kontserni ja katusorganisatsioonide sees.

Mõistame samas, et eelmainitud näited ei pruugi kõigil juhtudel siiski tagada vajalikku läbipaistvust. Läbirääkimiste käigus võib tõepoolest teiste liikmesriikide ja Euroopa Parlamendi poolt lisanduda nõudeid, mis ei sisaldunud komisjoni algses ettepanekus ja millega me nõus olla ei saa. Seega katsume edaspidi juba seisukohtade kujundamise faasis tähelepanu pöörata edasisele konsulteerimisvajadusele, eriti varasemalt juba arvamust andnud ettevõtjatega ja suurendada läbipaistvust Eesti katusorganisatsioonide suunal ka siis, kui oleme otsesuhtluses juba kas otse ettevõtja ning huvigruppe esindavate rahvusvaheliste katusorganisatsioonidega. Samuti tekib läbirääkimiste käigus EL tasemel olulisi otsustuskohti, mille käigus saame läbipaistvust suurendavaid praktikaid laiemalt kasutada. Eelpool viidatud veebikoosolekuid on võimalik laiemalt kasutusele võtta ja nende toimumisel saame selgitada läbirääkimiste hetkeseisu ning võimalusi Eesti positsioonide kaitsmiseks.

Võimalik seisukohtade muutmine. Kui läbirääkimiste käigus ilmneb, et Eesti seisukohtadega tekib vastuolu ja ettepanekut ei ole võimalik toetada, on kaks valikut – kas jääda seisukohale kindlaks ja väljendada oma vastuseisu või muuta seni kehtinud seisukohta. Vastuseisu saame väljendada kas hääletades kokkuleppele vastu või hoidudes hääletamisest. Üsna sageli lisame sellisel juhul kas ise või koos teiste liikmesriikidega eriarvamust sisaldava deklaratsiooni. Arvestama peab, et vastu hääletamine ise ei taga, et ettepanek hääletuselt läbi ei lähe või soovimatud sätted seaduses vastu ei võeta, sest Eesti hääli Euroopa Liidus on vaid osa EL

liikmesriikide hääletest. Valitud tegutsemine sõltub laiemast kontekstist ja riive suurusel võrreldes Eesti huvidega. Juhul kui riive Eesti huvidega on väga tugev, on võimalik otsust vaidlustada ka Euroopa Kohtus - kas ise või ühinedes teiste hagidega. Vastu hääletamisel on ette nähtud küll Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu informeerimise kohustus, kuid protseduuriliselt täiendavat kaasamist mitte. Üldjuhul katsume sellistel juhtudel puudutatud huvigruppidega siiski ka otse suhelda, et otsused ei tuleks ootamatult. Eelpool kirjeldatud praktikate kasutamine aitaks sellele täiendavalt kaasa. Siiski tuleb mõnda, et läbirääkimiste viimases faasis tuleb otsuseid vastu võtta sageli väga napis ajaraamis.

Kokkuvõtteks

EL protsesside menetlemisega seotud kitsaskohtadele tähelepanu juhtimine Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poolt on õigeaegne ja saame tähelepanekuid arvesse võtta mitmete juba töös olevate algatuste juures. Oleme MKMis üle vaatamas organisatsiooni strateegiat ja sellega seonduvalt on meile oluline, et ministeeriumi töö ja protsessid peegeldaksid paremini erinevate huvigruppide huve ja aitaks meil Eestis ja Euroopas luua paremat ettevõtluskeskkonda.

MKMi praktikatest ja nende täiendamisest üksi on siiski vähe. Huvigruppe ja ettevõtjaid kitsamalt puudutatavate EL algatuste menetlemise ja rakendamisega tegelevad ka teised ministeeriumid ja avaliku sektori asutused. Kõigil nendel juhtudel peavad vastutavad ministeeriumid hindama adekvaatselt kaasnevaid mõjusid, mille hulka kuulub mõju majandusele, keskkonnale, riigieelarvele jne ja seisma hea kõigi asjasse puutuvate huvigruppide kaasamise eest. Riigikantselei eestvedamisel kavatakse üle vaadata ka EL asjade menetlemise juhend ja MKM kavatab selle käigus esitada ka läbipaistvust suurendavaid ettepanekuid. Samuti kavatakse EL asjade menetlemiseks kohandada ka töös olevat koosloomekeskkonda ja arvestada selle käigus juba läbipaistvuse suurendamise vajadustega.

Lõpetuseks täname veelkord Kaubandus-Tööstuskoda ettepanekute eest, et kujundada läbipaistvat EL õigusloome protsessi. Julgustame ka edaspidi avaldama arvamust ja visioone EL algatuste osas ja arutlema EL õigusraamistiku avatumaks, lihtsamaks ning ettevõtja- ja kodanikusõbralikumaks muutmise üle. Edukamad lahendused ja visioon sünnib koostöös ja nii saame ühiselt kaitsta Eesti huve Euroopa Liidus paremini.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ahti Kuningas
kantsler

Lisaadressaat: Riigikantselei

Evelin Tõnisson
625 6353 evelin.tonisson@mkm.ee